

*Меуш Наталія Вікторівна,**заступник директора департаменту фінансів – начальник управління доходів Харківської обласної державної адміністрації, м. Харків
ORCID ID 0000-0003-2148-457X*

УДК 352.07: 336.1

doi: 10.34213/db.21.01.12

ФІНАНСОВА САМОСТІЙНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ЗМІСТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Здійснено стислий огляд наявних в науковій літературі підходів до визначення фінансової самостійності в місцевому самоврядуванні. Запропоновано авторське визначення сутності поняття “фінансова самостійність територіальної громади”, що характеризується такими ознаками: можливість прийняття рішень щодо формування, розпорядження і використання фінансових ресурсів громади без керованого впливу; відповідальність за прийняті рішення; гарантування державою стабільності бюджетно-фінансової політики відносно місцевого самоврядування. Зазначено, що ключову роль в забезпеченні фінансової самостійності територіальних громад грає держава в особі органів законодавчої і виконавчої влади. Визначено складові змісту державної політики забезпечення фінансової самостійності територіальних громад. Впорядковано заходи державної політики забезпечення фінансової самостійності територіальних громад у дві групи: пряма і непряма участь держави у формуванні фінансових ресурсів громад і розпорядженні ними.

Ключові слова: фінансові ресурси громади, фінансова незалежність, органи місцевого самоврядування, відповідальність суб’єктів місцевого самоврядування, державна підтримка місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Одним з принципів реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, що відбувається в Україні останні роки, визначено державну підтримку місцевого самоврядування, що задекларовано у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 01.04.2014 р. З іншого боку, здійснення децентралізації управління в державі спрямовано на підсилення самостійності територіальних громад та органів місцевого самоврядування, які

вони формують, щодо вирішення питань місцевого значення, а також прийняття рішень стосовно розвитку громад та територій.

Разом із тим, незважаючи на значне збільшення повноважень органів місцевого самоврядування щодо вирішення питань у багатьох сферах життєдіяльності територіальних громад, а також розширення джерел надходжень до місцевих бюджетів, питання фінансової самостійності територіальних громад залишається актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансового забезпечення кола повноважень суб'єктів місцевого самоврядування знаходиться у центрі уваги українських вчених і фахівців, експертів з управління місцевим бюджетом та фінансами, серед них – О. Василик, В. Величко, О. Глушенко, Я. Казюк, О. Кириленко, В. Кравченко, В. Мамонова, О. Ольшанський, К. Павлюк, О. Слобожан, А. Ткачук, С. Юрій та ін. Вони досліджують різні питання багатоаспектної фінансової тематики на місцевому рівні – сутність і функції місцевих фінансів, особливості функціонування місцевих бюджетів, формування міжбюджетних відносин, фінансова архітектура на місцевому рівні, фінансова децентралізація тощо. Опубліковані результати наукових розвідок складають вагомий внесок у подальший розвиток теорії і практики публічного управління та адміністрування у напрямку місцевих фінансів. Проте сучасні виклики, що з'являються під впливом реформування місцевого самоврядування, територіальної організації влади, адміністративно-територіального устрою держави та інших політико-економічних факторів, потребують дослідження ролі держави у гарантуванні фінансової основи місцевого самоврядування, формуванні та використанні фінансового потенціалу територіальних громад.

Метою статті є розкриття сутності поняття “фінансова самостійність” в аспекті публічного управління та змісту державної політики щодо забезпечення фінансової самостійності територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Поняття “фінансова спроможність”, “фінансова самостійність”, “фінансова незалежність”, “фінансова автономія”

достатньо активно застосовуються у дослідженнях і публікаціях, виступах публічних осіб різного статусу, проте поки що відсутнє одностайне схвалення їх сутності та співвідношення науковим колом. При цьому, як правило, увага приділяється саме можливостям органів місцевого самоврядування самостійно приймати рішення щодо формування місцевих бюджетів та використання бюджетних коштів.

В академічному тлумачному словнику української мови наводиться три варіанти трактування слова “самостійний”, а саме – 1) тої, хто не знаходиться “під чиеюсь владою”, тобто не є підпорядкованим комусь (коли йдеться про держави, політичні організації тощо); 2) тої (те), хто (що) є відособленим від інших; “який в ряді інших має значення сам по собі; окремий”; 3) тої, хто щось здійснює “своїми силами чи з власної ініціативи, без сторонньої допомоги або керівництва” [13]. У подальшому дослідженні будемо спиратися на перший варіант, тобто розглядати самостійність як відсутність підпорядкованості і керованого впливу.

Звісно, що самостійність в аспекті місцевого самоврядування слід розглядати в межах норм, встановлених законодавством. Конституція України визначає, що місцеве самоврядування є “правом територіальної громади... самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України” [6]. Правда, в Європейській хартії місцевого самоврядування від 1985 р. місцеве самоврядування визначено інакше – як “право і спроможність органів місцевого самоврядування... здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення” [5]. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” надає ще одне визначення місцевого самоврядування – як “гарантоване державою право та реальну здатність територіальної громади... самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення” [11]. Отже, Конституція України робить наголос на самостійності вирішення питань місцевого значення, Європейська хартія місцевого

самоврядування – на відповідальності органів місцевого самоврядування за регулювання і управління, а закон про місцеве самоврядування – на самостійності громади та відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Переходячи до фінансової самостійності, нагадаємо Бюджетний кодекс України. І в його першій (від 21 червня 2001 р.), і в другій (від 8 липня 2010 р.) редакціях серед принципів бюджетної системи зазначено принцип самостійності, який у наведеному формулюванні фактично віддзеркалює три елементи: 1) закріплення за бюджетами різних рівнів відповідних джерел доходів, 2) право органів державної влади, органів влади АР Крим та органів місцевого самоврядування визначати напрями використання коштів відповідних бюджетів згідно із законодавством України, 3) право Верховної Ради АР Крим та місцевих рад “самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети” [2]. При цьому підкреслюється, що держава коштами державного бюджету не несе відповідальності за бюджетні зобов’язання органів влади АР Крим та органів місцевого самоврядування. Зі свого боку, органи влади АР Крим та органи місцевого самоврядування “не несуть коштами відповідних місцевих бюджетів відповідальності за бюджетні зобов’язання одне одного, а також за бюджетні зобов’язання держави” [2].

У Бюджетному кодексі України від 21.06.2001 р. серед принципів бюджетної системи (стаття 7) визначався також принцип відповідальності учасників бюджетного процесу, який розкривався таким чином: “кожен учасник бюджетного процесу несе відповідальність за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу” [1]. При обговоренні і затвердженні чинного Бюджетного кодексу України (від 08.07.2010 р.) принцип відповідальності чомусь був вилучений із тексту кодексу [2].

Ще у середині 2000-х років В. В. Мамонова, визначаючи конфігурацію моделі децентралізації фінансового забезпечення управління розвитком територій за принципом “4 С”, на перше місце серед її компонентів поставила

саме самостійність, надавши їй таку дефініцію як “незалежність від зовнішніх впливів”, що включає, на думку вченої: гарантування встановлених норм, стабільність джерел доходів, право на визначення напрямів використання бюджетних коштів [8]. Підтримуючи у цілому такий підхід, вважаємо за доцільне доповнити його ознакою відповідальності суб’єктів публічного управління за прийняті рішення щодо залучення і використання коштів місцевих бюджетів.

В. О. Величко у своїй публікації робить висновок (з посиланням на Ю. М. Сачалко), що “Самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі законом загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрями використання коштів місцевих бюджетів відповідно до закону” [3, с. 50–51]. При цьому фінансову самостійність органів місцевого самоврядування він пов’язує з колом їх повноважень щодо встановлення й стягнення місцевих податків і зборів. На підставі узагальнення зарубіжного досвіду місцевого оподаткування, вчений виокремлює три організаційні моделі [3, с. 56–58]:

1) перелік місцевих податків і зборів законодавчо не встановлюється, тому органи місцевого самоврядування мають право запроваджувати їх конкретні види за власними рішеннями;

2) законодавство встановлює перелік місцевих податків і зборів, тому органи місцевого самоврядування можуть запроваджувати види податків і зборів тільки відповідно до нього (хоча при цьому можливо кілька варіантів: а) коли всі питання щодо місцевих податків і зборів законодавчо повністю регламентуються; б) коли законодавство містить перелік місцевих податків і зборів, визначення бази оподаткування та граничні його ставки, а все інше вирішується на місцевому рівні; в) коли законодавчо закріплюється тільки перелік місцевих податків і зборів, а база оподаткування, ставки податків і зборів та особливості місцевого оподаткування встановлюються органами місцевого самоврядування);

3) законодавство визначає перелік місцевих податків і зборів

(обов'язкових та/або необов'язкових), але органи місцевого самоврядування мають право, крім законодавчого списку, запроваджувати інші податки і збори поза затвердженим переліком.

Вважаємо наведений підхід до трактування фінансової самостійності органів місцевого самоврядування звуженим, оскільки він базується лише на місцевих податках і зборах, які у структурі податкових доходів місцевих бюджетів складають до 30 %. Зокрема, за даними державного веб-порталу бюджету для громадян Open budget, частка місцевих податків і зборів у податкових доходах місцевих бюджетів за 2020 р. склала 26,5 % [4].

А. О. Пелехатий визначає фінансову спроможність адміністративно-територіального утворення як “його здатність забезпечувати надходження достатнього обсягу фінансових ресурсів та формування ефективної структури їх джерел, а також їх якісний розподіл та ефективне використання для подолання дестабілізаторів та досягнення стабільності соціально-економічного розвитку утворення у короткостроковій та довгостроковій перспективі” [10]. Фактично у наведеному визначенні частину “формування ефективної структури їх джерел, а також їх якісний розподіл” можна віднести до характеристики фінансової самостійності територіальних громад, хоча і неповної.

За інформацією на сайті Міністерства фінансів України, сьогодні всі місцеві бюджети в Україні є самостійними, оскільки “на законодавчому рівні забезпечено врегулювання питання повної бюджетної самостійності та фінансової незалежності місцевих бюджетів” [9]. Зокрема, за ними закріплено відповідні джерела доходів бюджету, органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади мають правом визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, а місцеві ради мають право самостійно і незалежно одна від одної розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети. Окрім того, у процесі здійснення фінансової децентралізації та реформування міжбюджетних відносин органам місцевого самоврядування надано право самостійно встановлювати ставки місцевих податків в граничних межах, визначених законодавством, а також

надавати пільги з їх сплати [9]. Проте у цій інформації навіть не згадується про відповідальність органів місцевого самоврядування за прийняті рішення щодо напрямів використання бюджетних коштів.

У публікаціях за обраною тематикою нерідко зустрічається термін “фінансова автономія” – вважаємо за корисне такі уникати його застосування, виходячи з наступних міркувань. По-перше, у Словнику термінів і понять з державного управління (2005 р.) подається таке визначення поняття “автономія”: “право самостійного вирішення економічних, фінансових, соціально-культурних, адміністративних та інших питань державного управління певною частиною держави, яке закріплене у Конституції країни та правових актах автономного утворення” [7, с. 7]. При цьому виділяється два типи автономії – державна (політична або законодавча) і адміністративна (місцева) автономія та наводиться їх трактування. По-друге, у термінологічному словнику з публічного управління (2018 р.) також надається визначення автономії законодавчої і автономії політичної [12, с. 9]. Проте у зазначених словниках застосовуються різні підходи до здійснення самої типології: у першому – політична і законодавча автономія вважаються синонімічними і відносяться до одного типу автономії – державної; другий підхід виокремлює законодавчу і політичну автономію в роздільні типи. Відрізняється також зміст цих термінів, що свідчить про їх неоднозначність і дискусійність і потребує подальшого дослідження і уточнення.

Отже, проведене дослідження дозволило сформулювати поняття “фінансова самостійність” таким чином: фінансова самостійність територіальної громади – це її статус (становище) як суб’єкта місцевого самоврядування, який відображається у його взаємовідносинах з іншими суб’єктами публічного управління (органами державної влади та іншими суб’єктами місцевого самоврядування, громадськими об’єднаннями) та характеризується такими ключовими ознаками: 1) можливість і здатність громади та її органів місцевого самоврядування приймати рішення в межах компетенції щодо формування, розпорядження і використання фінансових

ресурсів громади незалежно від керуючих впливів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування іншого рівня (зовнішніх впливів); 2) власна відповідальність суб'єктів місцевого самоврядування за прийняті рішення щодо розпорядження фінансовими ресурсами; 3) гарантування державою стабільності джерел фінансових ресурсів в обсягах, достатніх для виконання наданих законом повноважень (як власних, так і делегованих), та захисту від запровадження їх обмежень (непередбачуваної зміни умов і механізмів наповнення бюджетів і використання бюджетних коштів – встановлення нових вимог, скорочення асигнувань тощо).

Отже, ключову роль в забезпеченні фінансової самостійності територіальних громад грає держава в особі органів законодавчої і виконавчої влади, тим більш, що визнання і гарантування місцевого самоврядування зафіксовано у Конституції України (стаття 7) [6].

Що стосується змісту державної політики забезпечення фінансової самостійності територіальних громад, вбачається за необхідне виділити такі її складові, що ґрунтуються на принципах, які зафіксовано у Європейській хартії місцевого самоврядування (ст. 9) [5]:

– визначення джерел фінансових ресурсів місцевого самоврядування (як власних, що у повному обсязі зараховуються до відповідного місцевого бюджету, так і закріплених загальнодержавних, які зараховуються до відповідного місцевого бюджету у певній частині), еквівалентних повноваженням органів і посадових осіб місцевого самоврядування, передбаченим Конституцією і законами України;

– гарантування у довгостроковому періоді стабільності встановлених джерел надходжень і відрахувань від загальнодержавних податків і зборів; забезпечення послідовності прийняття рішень щодо фінансових ресурсів територіальних громад та уникнення частотої їх зміни;

– забезпечення повної синхронізації обсягів фінансових ресурсів і кола делегованих державою органам місцевого самоврядування повноважень;

– захист фінансово слабких громад шляхом реалізації механізмів

бюджетного вирівнювання (як вертикального, так і горизонтального) з метою подолання фіскального дисбалансу, виникнення якого перешкоджає адекватному виконанню органами місцевого самоврядування повноважень щодо забезпечення життєдіяльності територіальної громади та її сталого розвитку; встановлення чітких, об'єктивних, прозорих і зрозумілих критеріїв, процедур і заходів фінансового вирівнювання;

– мінімізація державного втручання у використання розподілених між місцевими бюджетами коштів, щоб не обмежувати свободу органів місцевого самоврядування стосовно вибору і прийняття рішень про розпорядження фінансовими ресурсами;

– мотивування органів місцевого самоврядування до найповнішого використання своїх доходних можливостей та нарощування фінансового потенціалу громад і територій;

– забезпечення надійної структури фінансового ринку і доступу органів місцевого самоврядування до нього задля здійснення позик інвестиційного капіталу;

– проведення на постійній основі консультацій з органами місцевого самоврядування щодо прийняття рішень про умови і порядок передачі їм розподілених і перерозподілених фінансових ресурсів та внесення змін до них.

При цьому всі заходи державної політики забезпечення фінансової самостійності територіальних громад можна згрупувати у дві великі групи:

1) пряма (безпосередня) участь держави у формуванні фінансових ресурсів громад та територій, до яких відносяться встановлення часток загальнодержавних доходів і зборів, які зараховуються до місцевих бюджетів; міжбюджетні трансферти у формі дотацій, субсидій і субвенцій; фінансування заходів загальнодержавних цільових і комплексних програм, що реалізуються у конкретних громадах і регіонах; спільне фінансування заходів щодо реалізації державних пріоритетів у регіональних стратегіях розвитку (на підставі укладених згідно із Законом України “Про стимулювання розвитку регіонів” угод між Кабінетом Міністрів України та відповідною обласною радою); фінансування проєктів і програм регіонального розвитку із Державного фонду

регіонального розвитку, що щорічно створюється у складі загального фонду державного бюджету тощо;

2) непряма (опосередкована) участь держави у формуванні фінансових ресурсів громад та територій і розпорядженні ними – допомога, до якої можна віднести гарантування кредитів; створення умов для виходу органів місцевого самоврядування на внутрішній ринок капіталів; встановлення формул розрахунку видатків за повноваженнями, що надаються, передаються та делегуються органам місцевого самоврядування за сферами життєдіяльності територіальної громади та ін.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. За результатами проведеного дослідження сформульовано сутність поняття “фінансова самостійність громади” з наголосом на трьох її складових – можливості і здатності до прийняття фінансових рішень за відсутності підлеглості; відповідальності за прийняті рішення; гарантування державою стабільності бюджетно-фінансової політики відносно місцевого самоврядування. При цьому має відбуватися розподіл відповідальності за прийняті рішення щодо формування, розпорядження і використання місцевих фінансових ресурсів між органами державної влади і суб’єктами місцевого самоврядування, з одного боку, а з іншого – між органами і посадовими особами місцевого самоврядування та територіальною громадою, яка їх сформувала безпосередньо (голови громад, місцеві ради, органи самоорганізації населення) або опосередковано (виконавчі органи місцевих рад, старости населених пунктів).

Подальші розвідки у перспективі можуть здійснюватися у напрямку дослідження механізмів реалізації державної політики забезпечення фінансової самостійності територіальних громад та визначення напрямів їх удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. № 2542-III (Втрата чинності від 01.01.2011 р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2542-14#Text>.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (Редакція від 01.01.2021 р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text>.

3. Величко В. О. Фінансова самостійність органів місцевого самоврядування. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 30. С. 49–61.
4. Державний веб-портал бюджету для громадян Open budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/>.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text.
6. Конституція України від 28 червня 1996 р. (Редакція від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
7. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. 251 с.
8. Мамонова В. В. Інтерактивна модель побудови бюджетного механізму. *Аспекти самоврядування*. 2007. № 2 (40). С. 2–6.
9. Місцеві бюджети : офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/local-budgets>.
10. Пелехатий А. О. Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації: проблеми та шляхи їх вирішення. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5260>.
11. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (Редакція від 27.05.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
12. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
13. Словник української мови : академічний тлумачний словник в 11 томах (1970–1980). Т. 9, 1978. URL: <http://sum.in.ua/s/samostijnj>.

References

1. Biudzhetnyj kodeks Ukrainy vid 21.06.2001 r. № 2542-III (Vtrata chynnosti vid 01.01.2011 r). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2542-14#Text> [in Ukrainian].
2. Biudzhetnyj kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2456-VI (Redaktsiia vid 01.01.2021 r). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text> [in Ukrainian].
3. Velychko, V.O. (2015). Finansova samostijnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia [Financial independence of local governments]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia – State building and local self-government*, 30, 49–61 [in Ukrainian].
4. Derzhavnyj veb-portal biudzhetu dlia hromadian Open budget. URL:

<https://openbudget.gov.ua/> [in Ukrainian].

5. Yevropejska khartiia mistsevoho samovriaduvannia. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text [in Ukrainian].

6. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. (Redaktsiia vid 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

7. Malynovskiy, V.Ya. (2005). Slovnyk terminiv i poniat z derzhavnoho upravlinnia. Kyiv : Tsentr spryannia instytutsijnomu rozvytku derzhavnoi sluzhby [in Ukrainian].

8. Mamonova, V.V. (2007). Interaktyvna model pobudovy biudzhethnoho mekhanizmu [Interactive model of budget mechanism construction]. *Aspekty samovriaduvannia – Aspects of self-government*, 2 (40), 2–6 [in Ukrainian].

9. Mistsevi biudzhety : ofitsijnyj sajt Ministerstva finansiv Ukrainy. URL: <https://mof.gov.ua/uk/local-budgets> [in Ukrainian].

10. Pelekhatyj, A.O. (2016). Finansova spromozhnist obiednanykh terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: problemy ta shliakhy ikh vyrishennia [Financial capacity of united territorial communities in the conditions of decentralization: problems and ways to solve them]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5260> [in Ukrainian].

11. Pro mistseve samovriaduvannia: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. № 280/97-VR (Redaktsiia vid 27.05.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

12. Publichne upravlinnia: terminologichnyj slovnyk (2018). Kujbida, V.S., Bilynska, M.M., Petroie, O.M. (Ed.). Kyiv : NADU [in Ukrainian].

13. Slovnyk ukrainskoi movy: akademichnyj tlumachnyj slovnyk. (Vols. 1–11); Vol. 9 (1978). URL: <http://sum.in.ua/s/samostijnyj> [in Ukrainian].

Meush N. V.,

Deputy Director of the Finance Department – Head of the Revenue Department of the Kharkiv Regional State Administration, Kharkiv

ORCID ID 0000-0003-2148-457X

Financial independence of territorial communities: the content of public policy

The article reveals the essence of “financial independence” concept in the aspect of public administration and the content of a state policy regarding financial independence of territorial communities. Defined that the Budget Code of Ukraine establishes the principle of independence as

one of the principles of the budget system. Performed a brief review of the available approaches in the scientific literature to the definition of financial independence in local self-government. Proposed the author's definition of the essence of the concept "financial independence of the territorial community" – the state of the local government, which is reflected in its relations with other public entities and is characterized by the following features: the ability to make decisions about the formation, disposal and use of community financial resources; responsibility for decision making process; state guarantee of the budgetary stability and financial policy concerning local self-government. It is noted that the key role in ensuring the financial independence of territorial communities is played by the state represented by the legislative and executive authorities.

Defined the components of the state policy ensuring the financial independence of territorial communities: 1) determination of sources of local self-government financial resources, equivalent to the powers of local self-government bodies and officials provided by the legislation; 2) guaranteeing the stability of the established sources of revenues to local budgets in the long run; 3) ensuring the consistency of decisions on the territorial communities' financial resources and avoiding their frequent change; 4) ensuring full synchronization of the amount of financial resources and the range of powers delegated by the state to local governments; 5) protection of financially weak communities through the implementation of budget equalization mechanisms; 6) establishment of clear, objective and transparent criteria, procedures and measures of financial equalization; 7) minimization of state intervention in the use of local budgets, i.e. avoid restriction of the local governments freedom to decide on the disposal of financial resources; 8) motivating local governments to make full use of opportunities to fill budgets and increase the financial potential of communities and territories; 9) ensuring a reliable structure of the financial market and local governments access to it for the implementation of investment capital loans; 10) holding consultations with local self-government bodies on making decisions on the procedure for transferring financial resources to them. The state policy measures to ensure the financial independence of territorial communities are organized into two large groups: direct and indirect participation of the state in the formation of financial resources of communities and territories and their disposal.

Key words: community financial resources, financial independence, local self-government bodies, responsibility of local self-government subjects, state support of local self-government.

Надійшла до редколегії 31.05.2021 р.